Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

TER BESLUITVORMING
Aan: MOCW

Erfgoed en Kunsten

Datum
8 april 2026

Referentie
63260509

Bijlagen
Bijlage 1: huidig beleid & lopende verbeteringen bescherming cultuurgoederen en verzamelingen in particulier bezit

Intern OCW afgestemd
IOE, RCE

nota

Invoering van een nationaal uitvoervergunningensysteem

Aanleiding

De verkoop van een Rubens-tekening uit de collectie van prinses Christina in 2019 veroorzaakte een maatschappelijke discussie, die leidde tot het advies van de commissie-Buma (2022) om een nationaal uitvoervergunningensysteem in te voeren voor cultuurgoederen en verzamelingen in particulier bezit.[1]

Uw ambtsvoorganger Uslu heeft toegezegd de invoering van een dergelijk systeem verder uit te werken.[2] Uw ambtsvoorganger Bruins gaf vervolgens aan dat hij werkte aan een oplossing die bescherming regelt, met oog voor proportionaliteit en uitvoerbaarheid.[3] Dit is ambtelijk nader uitgewerkt.

Met deze nota wordt u gevraagd een besluit te nemen over de invoering van een nationaal uitvoervergunningensysteem.

Geadviseerd besluit

- U wordt geadviseerd geen nationaal uitvoervergunningensysteem in te voeren voor de uitvoer van cultuurgoederen en verzamelingen in particulier bezit naar andere EU-lidstaten.
- Indien u akkoord gaat, wordt u geadviseerd de Kamer te informeren via de veegbrief voorafgaand aan het Commissiedebat Erfgoed van 11 juni.

Kernpunten

- Nederland kent reeds een wettelijk beschermingsstelsel voor cultuurgoederen en verzamelingen in particulier bezit op grond van de Erfgoedwet. Onvervangbare en onmisbare cultuurgoederen kunt u aanwijzen als beschermd en worden opgenomen in het register beschermde cultuurgoederen en verzamelingen. Voor deze objecten geldt een verbod op uitvoer zonder toestemming van de minister (zie 1.1 bijlage).
- Daarnaast geldt een uitvoervergunningplicht voor cultuurgoederen die naar landen buiten de EU worden uitgevoerd en die binnen vastgestelde categorieën en boven bepaalde waarde- en ouderdomsdrempels vallen. Dit systeem geldt voor zowel particulier als publiek bezit (zie 1.1 bijlage).

---

[1] Advies Onvervangbaar & Onmisbaar, Commissie Collectie Nederland (2022).
[2] Kamerbrief van 27 december 2022, Kamerstukken II 2022/23, 32 820, nr. 489.
[3] Kamerbrief van 20 december 2024, Kamerstukken II 2024/25, 32 820, nr. 533, p. 7.

- Mogelijk beschermwaardige cultuurgoederen in particulier bezit kunnen op dit moment zonder vergunning uit Nederland worden uitgevoerd naar andere EU-lidstaten. De commissie-Buma signaleerde dit als probleem.
- De omvang van dit probleem is echter niet te kwantificeren, omdat er geen volledig zicht is op particulier bezit van cultuurgoederen en de uitvoer ervan. Er zijn maar weinig casussen bekend waarbij is ontdekt dat een beschermwaardig cultuurgoed uitgevoerd dreigde te worden.[4]
- Door de commissie-Buma is een nationaal uitvoervergunningensysteem voorgesteld als een mogelijke oplossing.[5]
- Een nationaal uitvoervergunningensysteem verplicht tot het aanvragen van een uitvoervergunning voor uitvoer naar andere EU-lidstaten van cultuurgoederen die binnen aangewezen categorieën vallen en boven vastgestelde waarde- en ouderdomsdrempels uitkomen, zodat toetsing op beschermwaardigheid kan plaatsvinden en eventueel uitvoer kan worden verhinderd.
- Hoewel het beeld bestond dat dit een passende oplossing kon zijn, heeft nadere ambtelijke verkenning (zie 'Toelichting') geleid tot het inzicht dat invoering van een dergelijk systeem geen effectieve, proportionele en uitvoerbare oplossing is.
- Sinds de adviezen van de commissies Pechtold[6] en Buma heeft OCW bovendien reeds op andere manieren sterk ingezet op het versterken van de bescherming van Nederlandse cultuurgoederen in particulier bezit. Deze lopende versterkingen richten zich op een actiever aanwijzingsbeleid, verbetering van advisering en kennisdeling richting particuliere eigenaren en het verbeteren van het beschermingsinstrumentarium in de Erfgoedwet (zie 1.2 bijlage).
- Deze inzet realiseert al voldoende waarborgen voor het behouden van beschermwaardige cultuurgoederen in Nederland. Het versterkte aanwijzingsbeleid heeft in de afgelopen jaren meerdere belangrijke cultuurgoederen en verzamelingen voor Nederland weten te behouden, waaronder een middeleeuwse ring, *Coloured Drawings* van Marlene Dumas, en de verzameling van de Fundatie van de Vrijvrouwe van Renswoude.
- Op basis van deze overwegingen wordt u daarom geadviseerd geen nationaal uitvoervergunningensysteem in te voeren. Als u hiermee akkoord gaat, wordt u geadviseerd de Kamer te informeren via de veegbrief voorafgaand aan het Commissiedebat Erfgoed van 11 juni, middels een toelichtende alinea met de belangrijkste overwegingen. Het besluit wordt samen met de status van andere moties en toezeggingen gedeeld, waardoor agendering minder expliciet is. De andere mogelijkheid is om de Kamer te informeren via een afzonderlijke Kamerbrief, waarin

---

[4] Voorbeelden van beschermwaardige cultuurgoederen die via signalering en voorgenomen verkoop onder de aandacht zijn gekomen en vervolgens zijn aangewezen op grond van artikel 3.7 van de Erfgoedwet, zijn een middeleeuwse ring (2022/2025), op basis van advies van de tijdelijke onafhankelijke Commissie Onvervangbaar en Onmisbaar, en *Coloured Drawings* van Marlene Dumas (2024) en de verzameling van de Fundatie van de Vrijvrouwe van Renswoude (2025), aangewezen op basis van advies van de Commissie Beschermde Cultuurgoederen. Adviezen | Commissie Beschermde Cultuurgoederen

[5] Advies Onvervangbaar & Onmisbaar, Commissie Collectie Nederland (2022), p. 37 – 64.

[6] Advies Van Terughoudend naar Betrokken, De Adviescommissie Bescherming Cultuurgoederen (2019).

expliciet wordt ingegaan op het besluit en de onderliggende argumentatie. Het onderwerp wordt hiermee expliciet geagendeerd en biedt daarmee de kans om het besluit met de Kamer vast te leggen, maar tegelijkertijd kan er hierdoor ook meer politieke aandacht aan gegeven worden.

Toelichting

Onderstaande afweging van voor- en nadelen van de invoering van een nationaal uitvoervergunningensysteem is gebaseerd op deskresearch, gesprekken met betrokken ambtelijke partijen en een analyse van effectiviteit, proportionaliteit en uitvoerbaarheid.

Voordelen

- **Meer zicht op de uitvoer van eventueel beschermwaardige cultuurgoederen of verzamelingen**
  Een vergunningplicht geeft de overheid zicht op en de mogelijkheid tot het behouden van cultuurgoederen of verzamelingen die binnen de criteria vallen en Nederland dreigen te verlaten, doordat voor hun uitvoer een aanvraag moet worden ingediend.
- **Grondslag voor optreden en internationale terugvordering (IOE)**
  Een nationaal uitvoervergunningensysteem zou, conform het advies van de commissie-Buma, in de Erfgoedwet worden verankerd via een verbod op het zonder vergunning buiten Nederland brengen van cultuurgoederen en verzamelingen die binnen aangewezen categorieën vallen en boven vastgestelde waarde- en ouderdomsdrempels uitkomen.[7] Overtreding van dit verbod kwalificeert als onrechtmatige uitvoer, waardoor Nederland cultuurgoederen die in een andere lidstaat worden aangetroffen op grond van een Europese richtlijn via een gerechtelijke procedure kan terugvorderen.[8] De IOE ziet toe op de naleving van dit verbod en onderhoudt contact met andere lidstaten.
- **Duidelijkheid voor eigenaren, handel en samenleving**
  De categorieën en drempelwaarden van een eventueel nationaal uitvoervergunningensysteem maken in geval van voorgenomen uitvoer inzichtelijk voor eigenaren wanneer een cultuurgoed of verzameling voldoet aan de voorwaarden om te worden getoetst op beschermwaardigheid. Vastgestelde regels over de procedure en criteria zorgen voor meer duidelijkheid dan incidentele (spoed)aanwijzingen, die bij partijen onzekerheid en onrust veroorzaken.
- **Grotere betrokkenheid van de Rijksoverheid bij de bescherming van Nederlandse cultuurgoederen**
  Een nationaal uitvoervergunningensysteem geeft de overheid een actievere rol in de bescherming van cultuurgoederen. Dit past bij de beleidskoers richting een meer betrokken beschermingsmodel, waarop is ingezet sinds de adviezen van de commissies Pechtold en Buma.[9] Tegelijkertijd kan worden betwijfeld in hoeverre een

---

[7] Het verbod wordt opgeheven zodra een uitvoervergunning is verleend.
[8] Richtlijn 2014/60/EU is in de Erfgoedwet uitgewerkt in artikel 3.18 en 8.8, waarin de opsporing en terugvordering van onrechtmatig uitgevoerde cultuurgoederen zijn geregeld.
[9] Advies Onvervangbaar & Onmisbaar, Commissie Collectie Nederland (2022), p. 44.

vergunningensysteem meerwaarde biedt ten opzichte van andere acties die zijn ingezet om de betrokkenheid van de Rijksoverheid te versterken.

- **Aansluiting bij andere EU-lidstaten**
  Een nationaal uitvoervergunningensysteem sluit aan bij de praktijk in veel andere EU-lidstaten, waaronder Duitsland, Frankrijk en Italië. Daarnaast kan het de informatie-uitwisseling tussen lidstaten verbeteren en voor andere lidstaten inzichtelijk maken welke cultuurgoederen Nederland als beschermwaardig aanmerkt, waardoor zij beter in staat zijn cultuurgoederen te toetsen die via hun grondgebied buiten de EU worden uitgevoerd.

Nadelen

- **Invoering vereist aanzienlijke ambtelijke capaciteit**
  Voor ontwikkeling, invoering (inclusief wetstraject) en uitvoering van een systeem is aanzienlijke incidentele en structurele inzet nodig van OCW (IOE, RCE en EenK) en de Douane.[10] Hiervoor zijn geen middelen gereserveerd.
- **De handhaafbaarheid is beperkt en complex**
  Een vergunningensysteem is in hoge mate afhankelijk van vrijwillige naleving. Van de professionele kunsthandel wordt verondersteld dat zij de regels volgt en daarmee een belangrijke rol speelt in de werking van het systeem. Voor particuliere eigenaren buiten de professionele handel ontbreekt echter een vergelijkbaar nalevingsmechanisme. Indien zij een cultuurgoed zonder vergunning uitvoeren, is dit binnen de EU in de praktijk nauwelijks te voorkomen of te detecteren, aangezien fysieke grenscontroles ontbreken.[11]
- **Beschermwaardige cultuurgoederen onder waarde- en ouderdomsdrempels blijven buiten beeld**
  Een uitvoervergunningensysteem maakt gebruik van categorieën cultuurgoederen, met verschillende waarde- en ouderdomsdrempels. Een uitvoervergunningensysteem biedt geen zicht op en geen aanvullende bescherming aan eventueel beschermwaardige cultuurgoederen die onder de drempelwaarden vallen. Ten opzichte van het huidige systeem biedt een vergunningensysteem op dit vlak geen verbeteringen.[12] In de beleidsreactie op het rapport van de Commissie Buma werd daarom uitgegaan van een gecombineerd systeem van uitvoervergunning en een geactualiseerd register, mede vanwege de beperkingen van een vergunningensysteem.[13]
- **(Hoge) administratieve lasten voor particuliere kunstbezitters, instellingen en handelaren**
  Een nationaal uitvoervergunningensysteem vraagt van particuliere eigenaren, instellingen en handelaren dat zij uitvoer van cultuurgoederen uitgebreid administratief onderbouwen om o.a. de herkomst en waarde aan te tonen.[14]

---

[10] De IOE schat al 3,5 FTE nodig te hebben voor de invoer en uitvoering van dit systeem; FTE's voor EenK, de extra werklast voor de Commissie Beschermde Cultuurgoederen én de Douane zijn dan nog buiten beschouwing gelaten.
[11] Advies Onvervangbaar & Onmisbaar, Commissie Collectie Nederland (2022), p. 58-59.
[12] Idem, p. 43.
[13] Kamerstukken II 2022/23; 32 820, nr. 489, p. 6 - 7.
[14] Idem, p. 51; Dit geldt ook voor internationale bruiklenen.

- **Het opzetten en onderhouden van een werkende ICT-omgeving vereist substantiële middelen, FTE en doorlooptijd**
  In 2031 stapt de IOE voor EU-uitvoervergunningen over naar het EU-brede Trade Control and Expert System (TRACES), waarin geen module kan worden ingericht voor nationale vergunningen. De IOE maakt daarmee geen gebruik meer van het huidige DKS-systeem van de Douane. Een oplossing via de Douane ligt daarmee niet voor de hand. Realisatie van een afzonderlijk (meldings- of vergunningen)systeem binnen OCW, bijvoorbeeld via DUO, zou nader moeten worden verkend en uitgewerkt. Dit vraagt om aanvullende inzet van middelen, capaciteit en doorlooptijd.[15]
- **Het is een belemmering voor de vrije handel**
  Een vergunningplicht vormt een belemmering voor het vrije verkeer van goederen binnen de EU, waarvoor een stevige onderbouwing vereist is. Dit staat op gespannen voet met de Nederlandse traditie van vrije (kunst)handel. De commissie Pechtold concludeerde dat een uitvoervergunningensysteem om deze reden, en vanwege de hoge administratieve lasten en verstrekkende gevolgen, geen passende oplossing is voor Nederland.[16]
- **Onvoldoende middelen voor substantieel meer aankopen**
  Indien een vergunning voor permanente uitvoer wordt geweigerd en de eigenaar voornemens blijft het cultuurgoed naar het buitenland te vervreemden, kan de Staat, wanneer zij het cultuurgoed voor Nederland wil behouden, een aankooptraject starten. Buma stelt als randvoorwaarde dat de Staat over toereikende middelen moet beschikken.[17] Ondanks de lopende versterking van het aankoopinstrumentarium zijn momenteel geen middelen beschikbaar voor substantieel meer aankopen.

Afweging

Effectiviteit

- Een nationaal uitvoervergunningensysteem kan bijdragen aan beter zicht op cultuurgoederen die mogelijk beschermwaardig zijn voor Nederland. Door de vergunningplicht komen meer cultuurgoederen in beeld op het moment dat zij naar een andere EU-lidstaat worden uitgevoerd, waardoor toetsing op beschermwaardigheid kan plaatsvinden.
- Daarnaast biedt het systeem een grondslag om op te treden en cultuurgoederen terug te vorderen indien deze zonder vergunning worden uitgevoerd.
- Tegelijkertijd is de effectiviteit van het systeem niet kwantificeerbaar, omdat geen volledig zicht bestaat op de omvang van particulier bezit en

---

[15] De commissie-Buma stelt enkele randvoorwaarden voor een nieuw nationaal beschermingsmodel. Aan randvoorwaarde 2 (De administratieve en financiële last voor overheid en eigenaar moet zo beperkt mogelijk zijn) en 3 (De uitvoerende overheidsorganisaties dienen voldoende toegerust te zijn voor een adequate uitvoering van het systeem) wordt met de invoering van een uitvoervergunningensysteem niet voldaan. Advies Onvervangbaar & Onmisbaar, Commissie Collectie Nederland (2022), p. 45 - 46.
[16] Advies Van Terughoudend naar Betrokken, De Adviescommissie Bescherming Cultuurgoederen (2019), p. 66.
[17] De commissie-Buma stelt als randvoorwaarde 5: Een stevig financieel fundament is nodig voor het aankopen van roerend cultureel erfgoed waarvan de Staat vindt dat het niet uit Nederland zou moeten verdwijnen.

de mate waarin beschermwaardige cultuurgoederen daadwerkelijk worden uitgevoerd.
- Cultuurgoederen die onder de vastgestelde waarde- en ouderdomsdrempels vallen, blijven buiten het bereik van het systeem.
- Tevens biedt het systeem naar verwachting weinig effectieve bescherming door de complexe handhaving binnen de EU, hoewel de IOE meer mogelijkheden heeft om op te treden.

Proportionaliteit

- Een uitvoervergunningensysteem kan bijdragen aan een meer systematische en voorspelbare bescherming van cultuurgoederen, doordat voorafgaand aan uitvoer een toets op beschermwaardigheid plaatsvindt. Dit kan het aantal incidentele (spoed)aanwijzingen beperken en biedt duidelijkheid aan eigenaren en handelaren.
- Daar staat tegenover dat een algemene vergunningplicht een brede groep eigenaren en handelaren raakt, terwijl het aantal gevallen waarin daadwerkelijk sprake is van beschermwaardige of risicovolle uitvoer beperkt is en moeilijk te kwantificeren. Hierdoor staat het instrument niet in verhouding tot het beoogde beschermingsdoel.[18]
- Dit sluit aan bij het oordeel van de commissie Pechtold dat een uitvoervergunningensysteem geen passende oplossing is voor Nederland, vanwege de hoge administratieve lasten en de verstrekkende gevolgen voor de (vrije) kunsthandel.[19]
- De benodigde inzet van het Rijk en particuliere eigenaren voor een vergunningensysteem staat niet in verhouding tot de risico's die het systeem beoogt te adresseren. In de afgelopen jaren heeft zich geen casus van ongewenste uitvoer voorgedaan die aanleiding geeft om de effectiviteit van het huidige stelsel ter discussie te stellen.[20]
- Invoering van een vergunningensysteem druist in tegen de in het huidige coalitieakkoord uitgesproken koers, die gericht is op vereenvoudiging en het terugdringen van regeldruk.

Uitvoerbaarheid

- Een vergunningensysteem kan de uitvoeringspraktijk tussen lidstaten ondersteunen, doordat andere EU-lidstaten bij controle kunnen vragen naar een uitvoervergunning.
- Handhaving binnen de EU-context vergt aanzienlijke inzet en coördinatie tussen (inter)nationale partijen, wat de uitvoerbaarheid onder druk zet.
- De ontwikkeling en implementatie van een ICT-systeem is op korte termijn niet haalbaar. Aansluiting bij bestaande systemen van de Douane

---

[18] Uit het advies *Onmisbaar en Onvervangbaar* blijkt dat in Duitsland het aantal aanvragen voor uitvoer binnen de EU circa 60% bedraagt van het aantal aanvragen voor uitvoer buiten de EU. Indien een vergelijkbare verhouding voor Nederland zou gelden, zou dit, uitgaande van in 390 verleende vergunningen voor uitvoer buiten de EU in 2024 kunnen leiden tot circa 230 vergunningaanvragen per jaar voor binnen de EU; Advies Onvervangbaar & Onmisbaar, Commissie Collectie Nederland (2022), p. 63; Verslag over het toezicht 2024, p. 57.

[19] Advies Van Terughoudend naar Betrokken, De Adviescommissie Bescherming Cultuurgoederen (2019), p. 66.

[20] De verkoop van de Rubens-tekening uit 2019 vormde de aanleiding voor het debat. Het is echter de vraag of dit werk beschermwaardig was, mede gezien de aanwezigheid van vergelijkbare werken in Nederland.

ligt niet voor de hand, terwijl een afzonderlijk systeem binnen OCW een substantiële inzet van middelen, capaciteit en doorlooptijd vereist.

- Invoering van een vergunningensysteem vereist aanzienlijke ambtelijke capaciteit. Gezien de in het coalitieakkoord aangekondigde bezuinigingen op de Rijksdienst, in combinatie met de lopende taakstelling uit de vorige kabinetsperiode, is deze capaciteit momenteel niet beschikbaar.

Bijlage 1: huidig beleid & verbeteringen bescherming cultuurgoederen en verzamelingen in particulier bezit

1.1 Huidig beleid

Nederland kent momenteel verschillende instrumenten om te voorkomen dat cultuurgoederen en verzamelingen in particulier bezit ongewenst de landsgrenzen verlaten.

Aanwijzing van cultuurgoederen en verzamelingen & verbod op uitvoer
(Erfgoedwet, artikelen 3.7–3.12 en hoofdstuk 4)

- Op grond van de Erfgoedwet kunt u cultuurgoederen en verzamelingen in particulier bezit aanwijzen als beschermd cultuurgoed of beschermde verzameling, wanneer zij van bijzondere cultuurhistorische of wetenschappelijke betekenis of van uitzonderlijke schoonheid zijn en als onvervangbaar en onmisbaar behoren te worden behouden voor het Nederlandse cultuurbezit.
    - *Reguliere aanwijzing (artikel 3.7)*
      U kunt een individueel cultuurgoed of een verzameling aanwijzen wanneer deze voldoet aan de wettelijke criteria. Bij een reguliere aanwijzing wordt een verzameling voorzien van een algemene omschrijving én een opsomming van de cultuurgoederen die ertoe behoren.
    - *Spoedaanwijzing van verzamelingen (artikel 3.8)*
      In spoedeisende gevallen kunt u sneller bescherming bieden door een verzameling aan te wijzen op basis van alleen een algemene omschrijving. De nadere specificatie van de cultuurgoederen waaruit de verzameling bestaat, wordt dan zo spoedig mogelijk na het besluit vastgesteld.
- Na aanwijzing worden de objecten opgenomen in het register beschermde cultuurgoederen en beschermde verzamelingen. Op grond van de Erfgoedwet gelden voor beschermde cultuurgoederen specifieke verplichtingen en beperkingen. Zo is het zonder voorafgaande melding en toestemming verboden bepaalde handelingen te verrichten, waaronder verplaatsing en het buiten Nederland brengen (artikelen 4.4 en 4.5). Verplaatsing naar het buitenland kan uitsluitend met uw toestemming worden gedaan.
- De Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed (IOE) ziet toe op de naleving van deze bepalingen in de Erfgoedwet. Daarnaast maakt de IOE het register beschermde cultuurgoederen en verzamelingen toegankelijk voor het publiek.

EU-uitvoervergunning voor uitvoer buiten de EU (artikel 4.23 Erfgoedwet en Verordening 116/2009)

Voor cultuurgoederen die niet als beschermd cultuurgoed of beschermde verzameling zijn aangewezen en waarvoor uitvoer naar landen buiten de Europese Unie wordt beoogd, geldt een vergunningplicht. Een vergunning is vereist wanneer het cultuurgoed valt binnen een categorie uit bijlage I van de Verordening en bijbehorende ouderdoms- en waardedrempels overschrijdt. De Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed (IOE) beoordeelt deze aanvragen.

1.2 Afgeronde en lopende verbeteringen bescherming cultuurgoederen en verzamelingen in particulier bezit

Wat er sinds de adviezen van Pechtold (2019) en Buma (2022) in gang is gezet om de bescherming van Nederlandse cultuurgoederen en verzamelingen in particulier bezit te versterken:

Afgerond:

- **Afschaffen terughoudend aanwijzingsbeleid (2020)**
  De eerdere beleidsregel is ingetrokken, waardoor aanwijzing van cultuurgoederen en verzamelingen niet langer uitsluitend in spoedgevallen plaatsvindt en meer ruimte is ontstaan voor tijdige bescherming.
- **Tijdelijke Commissie Onvervangbaar en Onmisbaar ingesteld (2020–23)**
  De onafhankelijke tijdelijke commissie adviseerde uw voorgangers over de aanwijzing en bescherming van cultuurgoederen en verzamelingen in particulier bezit.[1]

[1] Een voorbeeld van een aanwijzing op grond van artikel 3.7 van de Erfgoedwet betreft de Verzameling Atlas van Munnicks van Cleeff (2021) en een middeleeuwse ring (2022-2025).

- **Instelling vaste Commissie Beschermde Cultuurgoederen (2024)**
  In opvolging van de tijdelijke commissie is per 1 januari 2024 een vaste Commissie Beschermde Cultuurgoederen ingesteld, conform het advies van de commissie-Buma. Deze commissie adviseert over beschermwaardigheid en de ontwikkeling van de dynamische en brede Collectie Nederland.[2]
- **Uitbreiding van de kennisfunctie van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) richting particuliere eigenaren (vanaf 2020)**
  Sinds 2020 heeft de RCE haar kennis- en adviesfunctie expliciet uitgebreid naar particuliere eigenaren en private organisaties. Onder meer via een gestandaardiseerde quickscan-methodiek zijn vragen en aandachtspunten systematisch in kaart gebracht, wat heeft geleid tot gerichte ondersteuning en de ontwikkeling van nieuwe kennisproducten. De RCE faciliteert deze groepen bij de zorg voor roerend erfgoed buiten musea via een samenhangende informatievoorziening en adviespraktijk op het terrein van beheer, behoud, onderhoud, restauratie, verzekeren en (fiscale) regelingen. Dit krijgt vorm via handreikingen voor particuliere verzamelaars, webdossiers en kennisbankartikelen, platforms voor kennisdeling en *good practices*, en een voucherregeling via erfgoedhuizen voor ondersteuning bij registratie en digitalisering van collecties. Hiermee is de ondersteuning van particuliere collecties en verzamelingen uitgegroeid tot een structurele taak binnen de kennis- en adviespraktijk van de RCE, zoals uw voorganger had verzocht.
  De RCE heeft de afgelopen jaren structureel ingezet op het versterken van het contact met particuliere eigenaren en private organisaties, met als doel behoeften, vragen en knelpunten rond particulier kunst- en erfgoedbezit beter in beeld te krijgen. Daarmee is uitvoering gegeven aan de door uw ambtsvoorganger uitgesproken wens om waardering uit te spreken voor particulier kunst- en erfgoedbezit en om behoeften en vragen vanuit deze groep beter in beeld te krijgen.[3]
- **Initiatieven voor meer zicht op particulier cultuurbezit (vanaf 2020)**
  Door intensiever contact, verbeterde informatievoorziening en gerichte advisering heeft de RCE de afgelopen jaren bijgedragen aan meer zicht op particulier roerend erfgoed, wat vroegtijdigere signalering van mogelijk beschermwaardig cultuurbezit ondersteunt.
- **Onderzoek naar erfgoed van regionale en migrantengemeenschappen (2022)**
  Naar aanleiding van aanbevelingen van de Commissie Collectie Nederland is onderzoek uitgevoerd naar cultuurgoederen van regionale en migrantengemeenschappen.[4]
  Dit onderzoek is afgerond en biedt handvatten voor een bredere en inclusievere benadering van beschermwaardig particulier cultuurbezit.
- **Moderniseren website van het register beschermde cultuurgoederen (IOE) (2020–22)**
  Het register is toegankelijker gemaakt via data.collectienederland.nl en door de IOE voorzien van geactualiseerde informatie over beschermde cultuurgoederen en verzamelingen. Alle dossiers zijn zichtbaar met beschrijving, afbeelding en redengeving van aanwijzing.

Lopend:

- **Versterking aankoopinstrumentarium (2022–nu) (onderdeel wijzigingstraject Erfgoedwet)**
  In de afgelopen jaren is het aankoopinstrumentarium versterkt om behoud van beschermwaardige cultuurgoederen voor Nederland beter te borgen. De regeling Bijdrage Aankopen bij het Mondriaan Fonds is in totaal met 8 mln. aangevuld, conform de wens van de commissie.[5] Tevens is in 2022 het Museaal Aankoopfonds aangevuld met 19 mln.

---

[2] Recente voorbeelden van aanwijzingen op grond van artikel 3.7 van de Erfgoedwet betreffen onder meer *Coloured Drawings* van Marlene Dumas (2024), de verzameling van de Fundatie van de Vrijvrouwe van Renswoude (2025) en de collectie van Museum Panorama Mesdag (2025). Zie Adviezen | Commissie Beschermde Cultuurgoederen

[3] Advies *Van Terughoudend naar Betrokken*, De Adviescommissie Bescherming Cultuurgoederen (2019), p. 41, 47, 49.; Advies *Onvervangbaar & Onmisbaar*, Commissie Collectie Nederland (2022), p. 66; Kamerstukken II 2019/20, 32 820, nr. 332, p. 6.

[4] Rapport Verzamelingen en gemeenschappen. Verkennend onderzoek naar cultuurgoederen van diverse gemeenschappen in Nederland, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort 2025.

[5] Kamerstukken I 2022/23, 35 984, O, o. 11.

Sindsdien is het fonds aangevuld met de rentebijschrijvingen en een aanvulling (5,7 mln.) i.v.m. de indemniteitsregeling en de diefstal in het Drents Museum in Assen.

Daarnaast worden het Museaal Aankoopfonds en de doelstellingen ervan verankerd in de Erfgoedwet. Ook wordt de aankoopprocedure voor beschermde cultuurgoederen verplaatst van de wet naar een onderliggende regeling en vereenvoudigd conform de toezeggingen van uw voorganger.[6] De voorstellen hiervoor zijn besproken en worden betrokken bij het wijzigingstraject van de Erfgoedwet.

- **Aankooptermijn verlengen in geval van aankoop door particulieren bij dreigend verlies beschermde cultuurgoederen (onderdeel wijzigingstraject Erfgoedwet)**
  Zowel de commissie-Pechtold als de Commissie-Buma geven in hun adviezen aan dat de huidige wettelijke termijn waarbinnen potentiële kopers zich kunnen melden (zes weken – art. 4.10, lid 1 EW) te krap is. In dat tijdsbestek is het moeilijk de benodigde middelen bij elkaar te krijgen, en het verlengen van de meldtijd kan particulier en museaal initiatief verder stimuleren. Een reëlere aankooptijd zou zes maanden zijn, en indien de eigenaar hiermee akkoord gaat, kan deze nogmaals met zes maanden worden verlengd.
- **Taxaties door twee onafhankelijke taxateurs (onderdeel wijzigingstraject Erfgoedwet)**
  Indien verkoop van een beschermd cultuurgoed wordt doorgezet, wordt voorzien in taxaties door twee onafhankelijke, internationaal georiënteerde taxateurs. Deze procedure wordt vastgelegd in een onderliggende regeling en biedt eigenaren meer zekerheid over een marktconforme aankoopprijs.
- **Verbeteren van beschermingscriteria (RCE) (onderdeel wijzigingstraject Erfgoedwet)**
  De RCE heeft de afgelopen jaren ingezet op het verduidelijken en verbeteren van de criteria voor aanwijzing van beschermde cultuurgoederen, met als doel het beschermingsinstrumentarium te versterken.
- **Actualisering van het register beschermde cultuurgoederen (RCE en Commissie Beschermde Cultuurgoederen)**
  De komende jaren wordt het register aan de hand van de herziene beschermingscriteria geactualiseerd. Daarbij wordt gekeken naar het opschonen van oververtegenwoordigde categorieën (zoals religieuze objecten) en naar mogelijke lacunes in het register. In dit kader loopt er bijvoorbeeld momenteel aanvullend onderzoek naar de bescherming van bijzonder academisch erfgoed. Besluiten voor afvoering of aanwijzing worden na advisering van de Commissie Beschermde Cultuurgoederen door u genomen.

[6] Advies *Van Terughoudend naar Betrokken*, De Adviescommissie Bescherming Cultuurgoederen (2019), p. 15, Aanbeveling 8; Advies *Onvervangbaar & Onmisbaar*, Commissie Collectie Nederland (2022), p. 59.